

monokausale forklaringer (som f.eks. Earl J. Hamiltons eller Pierre Chaunus) og understreger selv, at det formidable, men heterogene spanske system/monarki må opfattes som »en altomfattende, politisk helhed«; permanent krig var dets uundgåelige skæbne. På den anden side leverer han for hver enkelt fase af nedbrydningsprocessen fint afbalancerede analyser af Spaniens ressourcer, monarkernes og deres rådgiveres holdninger og af beslutningsprocesserne i Madrid under indflydelse af egne interesser og de øvrige europæiske magters udfordringer.

Størst interesse knytter sig til forf.s indgående diskussion af genåbningen af konflikten i Nederlandene 1618-21 og af de kræfter, der i løbet af 1620'erne forvandlede de europæiske lokalkonflikter til total krig, ikke mindst ved Richelieus »war by proxy«-taktik. I modsætning til Bodhan Chudoba, der lagde et afgørende skel i Frankrigs fremmarch ved Rocroi 1643, betoner dr. Stradling, at Portugals frigørelse 1640 slog den første og skæbnsvangre breche i det spanske system (og dets *reputación* og *conservación*), en proces der først afsluttes, da arvefølgekrigen gjorde ende på det, men samtidig lagde grunden til Spaniens uafhængighed.

E. Ladewig Petersen

Odense 1593 i Georg Braun & Frans Hogenberg *Civitates orbis terrarum* V. del (Köln 1597), blad 30. Fascimileudgave af beskrivelsen og kortet med oversættelse til dansk. Indledning og kommentar af *Ove Jørgensen*. Odense, Universitetsforlaget 1981. x + 118 s., ill. + kortbilag. 60 kr.

Civilingeniør Ove Jørgensens udgivelse af Odensekortet i Braun og Hogenbergs *Civitates orbis terrarum* er både resultatet af mange års flittigt arbejde og et pionérarbejde i den forstand, at det er første gang, at et af værkets danske bykort underkastes en prøvelse. Kortet oversendte kansler Niels Kaas 1586 efter Heinrich Rantzaus ønske til denne, men forf. er tillige tilbøjelig til at tilskrive kansleren teksten (hvor C. T. Engelstoft var standstøp ved Cornelius Hamsfort d.y.), ligesom han peger på muligheden for, at Marcus Jordan har tegnet kortet; det sidste underbygges af kortets avancerede kartografiske teknik. Udover en detaljeret kommentar til kortet og dets senere anvendelse i 1600-tallets *epigrammata*- og prospektværker er forf.s redegørelse for værkets senere oplag og hans analyse af indskriftteksterne i St. Knuds kirke (den anfægter M. Cl. Gertz' opfattelse af overleveringen af Odense-tavlen) af interesse.

E. Ladewig Petersen

Tove Clemmensen og Mogens B. Mackeprang: Kina og Danmark 1600-1950. Kinafart og Kinamode. København, Nationalmuseets Forlag, 1980. 355 s., ill.

Kinas indflydelse på stiludviklingen i Danmark i det 17. og 18. århundrede er ikke tidligere blevet gjort til genstand for en sammenfattende behandling; og interesserede har været henvist til at sammenstykke et helhedsbillede ud fra nogle få – i visse tilfælde vel skjulte – detaljehandlinger. Der er derfor grund til at glæde sig over fremkomsten af en monografi, som udover at bringe detailundersøgelser også afstikker de længere linier i Kinamoden. Og der er ydermere grund til at glæde sig over, at opgaven er blevet taget op af et ægtepar med sjældne forudsætninger for det omfattende kunst- og kulturhistoriske detektivarbejde.